

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča uzruna pasākumā Rīgas pilī, kas veltīts 30 gadiem kopš Krievijas okupācijas armijas izvešanas no Latvijas Republikas

Publicēts: 30.08.2024.

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze!
Prezidenti [G. Ulmanis, R. Vējonis]! Premjeri!
Godātie klātesošie!

Šodien man ir liels prieks tikties ar jums visiem šeit, Rīgas pils Baltajā zālē, jo faktiski mēs kopā atzīmējam un priecājamies par 30 gadiem kopš Latviju atstāja padomju un pēc tam jau Krievijas okupācijas bruņotie spēki.

Es domāju, ka bieži vien ikdienas steigā mēs piemirstam par atsevišķiem, bet ļoti svarīgiem mūsu nesenās vēstures faktiem. Viens fakts, par ko mēs visi esam vienprātīgi, ir mūsu valsts neatkarības atgūšana. Bet mūsu valsts neatkarība un patiesa suverenitāte nebūtu iespējama bez tā, ka mūsu valsts būtu pilnīgi mūsu valdības, mūsu parlamenta un mūsu tautas kontrolē. Kamēr šeit, Latvijā, atradās okupācijas varas – Krievijas Federācijas – karaspēks, tikmēr ne patiesa neatkarība bija iespējama, ne arī mūsu ceļš pievienoties Eiropas Savienībai un NATO.

Jūs daudzi esat savā laikā, savā vietā un darbā daudz darījuši, lai Krievijas Federācijas bruņoto spēku vienības pēc iespējas ātrāk atstātu Latvijas teritoriju – gan politikā, gan diplomātijā, gan Aizsardzības ministrijā, kas tolaik veidojās, gan bruņotajos spēkos. Jums noteikti ir daudz ko atcerēties, jums noteikti ir daudzas lietas, ko pieminēt un atgādināt mūsu sabiedrībai. Tāpēc es vēlētos jūs visus aicināt – stāstiet, dalieties atmiņās, pierakstiet –, jo tad, kad es palūdzu atnest Latvijas Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa vizītes Krievijas Federācijā arhīva materiālus, patiesību sakot, tā bija diezgan plāna mapīte. Tajā bija vairāk avižu izgriezumus,

programmas un, protams, arī uzrunu teksti. Neliels sarunas pieraksts ar prezidentu Ulmani un prezidentu Jeļcinu, un tas arī viss. Protams, ka noteikti vēl ir sarunu protokoli un Krievijas bruņoto spēku izvešanas biroja darba materiāli, bet daudzas svarīgas lietas nav dokumentētas. Tāpēc ir būtiski, ka jūs dalāties ar atmiņām.

No savas puses gribu atgādināt tikai to, ka tas ceļš nebija tik vienkāršs un tik skaists, kā varbūt tagad liekas. Tūlīt pēc neatkarības atgūšanas gan Latvijas Republikas Augstākā padome, gan Ministru padome pieņēma attiecīgos dokumentus, kas aicināja Krievijas bruņotajiem spēkiem pēc iespējas ātrāk pamest Latvijas teritoriju. Tas nebūtu iespējams bez mūsu tikko atjaunotās un attīstītās Latvijas diplomātijas darba gan Apvienoto Nāciju Organizācijas ietvaros, gan Eiropas Drošības un sadarbības – tolaik apspriedes – tagad jau organizācijas ietvaros. Tas nebūtu iespējams bez mūsu sabiedroto iesaistes. Un tas nebūtu iespējams bez to cilvēku darba, kuri dokumentēja Krievijas bruņoto spēku atrašanos, kuri strādāja pie tā, lai pēc iespējas precīzāk būtu noteikti visi tie parametri, kas ir nepieciešami, lai šī armija pēc iespējas ātrāk atstātu mūsu valsts teritoriju.

Tā arī bija viena ļoti plaša, varbūt skarba iekšpolitiska diskusija. Tie, kuri tajā laikā bija politikā, to noteikti atceras. Vienmēr likās, ka var paprast vai vairāk, var izdarīt vairāk. Bet neaizmirsīsim, ka pats galvenais un pats būtiskākais stratēģiskais mērķis bija, lai pēc iespējas ātrāk Krievijas armija aizietu no Baltijas valstīm. Es domāju, ka pat ja tajā brīdī jums daudziem likās, ka līdz ar mūsu neatkarības atgūšanu, līdz ar demokrātiskajiem procesiem Krievijā iestājās jauns laikmets, tomēr kaut kur zemapziņā visi tā laika lēmumu pieņēmēji apzinājās, ka vēsture ir diezgan kaprīza dāma un ka tā var izspēlēt dažādus arī ne pārāk patīkamus pārsteigumus. Un šie pārsteigumi diemžēl ir izspēlēti. Atcerēsimies, kas notika 2014. gadā, kad Krievijas Federācija uzsāka pretlikumīgo Krimas un Sevastopoles aneksiju. Gan Krimā, gan Sevastopolē atradās juridiski nostiprinātas Krievijas kara bāzes. Tieši no šīm kara bāzēm sākās Krievijas Federācijas agresija pret Ukrainu. Kas būtu, ja vēl pirms 10-20 gadiem Latvijas teritorijā atrastos kaut vai tas pats Skrundas lokators vai Liepājas jūras spēku bāze? Es domāju, ka mums īpaši daudz diskutēt nevajadzētu. Visticamāk jau mēs šīs pils Baltajā zālē šodien netiktos un šo notikumu nesvinētu.

Savā ziņā šis 1994. gada 31. augusts, kā ierakstīts Krievijas Federācijas un Latvijas Republikas līgumā, izbeidza to, kas sākās tālajā 1939. gada 5. oktobrī ar Krievijas bāzes līgumu. Tas lielā mērā gan juridiski, gan mentāli izbeidza vienu no būtiskiem mūsu valsts okupācijas elementiem. Karstajos strīdos bija daudz diskusiju: cik lielā mērā saglabāt Skrundas lokatoru, ko darīt ar militārajiem pensionāriem? Vēl joprojām ir un būs daudz un dažādu viedokļu par to, cik varēja un cik nevarēja panākt, kā vajadzēja vai nevajadzēja piekāpties. Bet tas, ko es gribu teikt – tā laika mūsu valsts vadītāji – Valsts prezidents Ulmaņa kungs, Ministru prezidents Birkava kungs, ministri, Saeimas deputāti – kuri pieņēma šos lēmumus diezgan karstās cīņās, manuprāt, izdarīja stratēģiski pareizāko lēmumu, kas arī šobrīd pozitīvi ietekmē mūsu valsts kopējo stratēģisko virzību. Mēs labi zinām, ka bez Krievijas bruņoto spēku izvešanas, mūsu dalība starptautiskajās organizācijās, mūsu pašreizējās neatkarības garantijas, ko dod NATO sabiedroto klātbūtne, mūsu pašu bruņoto spēku attīstība nebūtu iespējama.

Tas bija laiks, kurā arī bija daudz optimisma un cerību. Lasot 1994. gada 30. aprīļa Krievijas un Latvijas līguma par bruņoto spēku izvešanu preambulu, tur ir ļoti interesantas lietas minētas: *“Ievērojot jaunās politiskās reālijas Eiropā un pasaulē, cenšoties Latvijas un Krievijas attiecības veidot jaunā kvalitātē, rīkojoties labu kaimiņattiecību sadarbības un pušu intereses un tiesību cieniņšanas garā.”*

Diemžēl 30 gadus vēlāk šīs frāzes nav piepildījušās. Vai tā ir mūsu vaina? Nē. Vai mēs gribējām šīs attiecības labākas? Vai mēs gribējām pāršķirt smagās vēstures lapaspuses, protams, rēķinoties ar to, ka Krievija atzīs Padomju Savienības veikto okupāciju un atzīs tos noziegumus, ko Staļina un komunistu režīms ir veicis pret mūsu tautu? Jā. Vai mēs mēģinājām darīt maksimālo? Es domāju, ka jā. Tā nav mūsu vaina, ka diemžēl tas, no kā mēs zemapziņā daudzi baidījāmies, piepildījās, un Krievija šobrīd ir aizgājusi tajā ceļā, par kuru mēs brīdinājām mūsu sabiedrotos un kas bija arī par pamatu mūsu integrācijai Eiropas struktūrās un arī eiroatlantiskajās drošības struktūrās.

Mēs diemžēl esam tagad citās reālijās Eiropā un pasaulē. Bet tas noteikti arī ir pārejoši. Mūsu galvenais uzdevums šobrīd ir tikpat atbildīgi un pragmatiski sargāt mūsu valsts neatkarību un drošību kā mēs to darījām pirms 30, 20 un 10 gadiem. Pieņemt atbildīgus lēmumus. Dažreiz varbūt arī nepilnīgus. Bet esmu pārliecināts, ka mēs to darīsim.

Noslēgumā es vēlos teikt ļoti lielu paldies visiem, kuri ir šajā zālē, par to, ka jūs bijāt stipri, enerģiski un gatavi strādāt dienu un nakti, lai panāktu nospraustos mērķus. Es gribu teikt paldies tā laika valsts vīriem un valsts sievietēm. Es gribu teikt paldies tā laika diplomātiem, bruņoto spēku – tolaik vēl Aizsardzības spēku – virsniekiem un Aizsardzības ministrijas un Krievijas bruņoto spēku

armijas izvešanas biroja darbiniekiem. Visiem tiem, kuri strādāja, lai šis process vainagotos panākumiem.

Šodien mums ir tāda simboliska diena. Jūs esat daudz, bet es gribu izcelt divus cilvēkus, kuru paraksti ir uz šī līguma. Savā ziņā šie cilvēki iemiesoja visu to darbu, ko jūs visi darījāt. Es gribētu aicināt Valsts prezidentu Gunti Ulmani un bijušo Ministru prezidentu Valdi Birkavu, lai pasniegtu piemiņas plaketi, kas 30 gadus vēlāk atgādinātu par visu to lielo darbu, ko jūs kopā ar pārējiem kolēģiem esat veikuši! Paldies!

Saistītas tēmas

[Edgars Rinkēvičs](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-edgara-rinkevica-uzruna-pasakuma-rigas-pili-kas-veltits-30-gadiem-kops-krievijas-okupācijas-armijas-izvesanas-no-latvijas-republikas>